

TIDNINGEN

DJURSKYDDET

MEDLEMSTIDNING FÖR DJURSKYDDET SVERIGE • NUMMER 1/2022 • ÅRGÅNG 132

8

RÅD

Hjälp djur
vid kriser

**NÄR NÅGON
ÖVERGER DJUR**
SÅ SKA DU ANMÄLA
SIDAN 33

RIKSDAGEN HAR KLUBBAT:
OBLIGATORISK ID-MÄRKNING OCH
REGISTRERING AV KATTER
SIDAN 28

TEMA DE SMÅ SÄLLSKAPSDJUREN

Många kaniner överges

Sällan har så många kaniner dumpats som det senaste året. De hittas i diken, gömda vid stigar i skogen och i kartonger på torg. Hur behandlas egentligen de små sällskapsdjuren? SIDAN 8

TEMA DE SMÅ SÄLLSKAPSDJUREN

SMÅ DJUR KRÄVER STOR KUNSKAP

Hamstrar, marsvin, råttor och kaniner – ingen vet hur många som hålls hemma hos privatpersoner som sällskapsdjur. Under pandemin såldes fler än tio hamstrar om dagen hos en djuraffär på en mindre ort. Nu överges allt fler. Är det för att de sålts i butik? Ja, anser många, de ses ju som vilka varor som helst. Nej, säger andra, slutar zoobutiker sälja levande djur ökar handeln på nätet och då blir insynen ännu mindre.

”Hej, vi vill köpa ett gulligt djur!”

Nästan alla djurbutiksanställda vi talat med har mött familjer som slunkit in i butiken för att ”köpa ett djur”. Hur gör personalen för att få kunderna att förstå skillnaden mellan hamster och kanin? Händer det att de nekar?

Flera anställda och tidigare anställda som Tidningen Djurskyddet talat med berättar om familjer som kunde svänga in i zoobutiken på fredagseftermiddagen med shoppingpåsar och barnen i sällskap: ”Hej vi vill ha ett djur!”

– Så kunde de säga. När man frågade vilket djur specifikt var det en gång en pojke som sa: ”En liten orm” och pekade på terrariet. När jag berättade att det var ungar som låg där och de skulle växa och bli flera meter långa sa pappan: ”Nu vill han ju gärna ha en liten orm, det blir väl bra?” Nja, det måste ni nog tänka igenom lite mer i lugn och ro, sa jag. Ibland kunde de bli sura, ibland verkade de förstå, berättar en tidigare anställd som arbetat i zooaffär.

Men är det så i dag också? Vi ringde runt till några av de zoobutiker som säljer levande djur och frågade: Har det hänt att ni nekat någon att köpa djur? Varför? Vanligaste skälet?

– Det händer. Ibland förstår man att det är barnen som tjatat till sig en hamster för att kompisarna har en, men att föräldrarna själva knappt ens kan ta i hamstern. Eller

så säger de ”Då tar vi en kanin istället” om hamstrarna är slut. Det är inte seriöst och då säljer vi inte utan ber dem fundera igenom det hela och återkomma. Samma gäller om vi förstår att de inte tänker ha en tillräckligt stor bur. Man måste ju också vara 18 för att få köpa djur så vi brukar kolla leg eller ringa hem, även om det gäller fiskar – det är ju liv det också, säger Camilla Höög, innehavare av Djurmagazinet i Norrköping.

– Det händer då och då och framför allt gäller det fåglar och att köparen inte vill ha en tillräckligt stor bur. Då nekar vi, säger Anders Erman, delägare i Zookompaniet Täby.

Om ni säljer marsvin, som ska hållas i sällskap med en artfrände, förvisar ni er om att det finns ett marsvin hemma hos kunden om de vill köpa ett enstaka djur?

– Vi försöker förvissa oss om det så gott vi kan och ibland känner vi ju kunden. Men samtidigt får vi lita på vad de säger. Problemet kan vara tvärtom också; till exempel är det sagt från myndigheter att dvärghamstrar ska sitta ihop, men det brukar inte fungera om de inte får en jättestor

bur. Så vi får förklara noga för kunden att de måste dela på dem om de börjar slåss, säger Camilla Höög.

– Djur som ska leva parvis eller i flock säljer vi bara i par eller flock. Det kan finnas undantag när vi vet att en kund haft till exempel två marsvin och det ena har dött, säger Anders Erman.

– Vi kan ju inte gå på andra uppgifter än vad kunden själv säger, men de flesta som köper just de djuren är vana vid dem och vet att de ska vara två, säger Catrin Tocklin, butikschef CRT Zoo i Handen och Bandhagen.

Andra berättar att de snarare kan ha problem med att folk vill sätta ihop djur som ska vara ensamma.

– Man har en tendens att förmänskliga djuren och tänker att ingen vill leva ensam. Men det mesta brukar lösa sig med lite pedagogik, säger en djuraffärsansvarig.

Hur länge stannar då djuren i zoobutikerna?

– Det varierar väldigt. Under pandemin, när så många ville ha gulldamstrar, så kunde vi sälja tio stycken på en dag. Men normalt bor de väl här i upp till någon må-

Det är lätt att förtrollas av ett djurs i våra ögon söta uppenbarelse och tanken går till Disneyfilmer. Men också små söta djur är levande kännande varelser med egna behov. Varje djurägare måste ta reda på vilka.

nad. På natten är de i sina burar i butiken, med nattlampa, säger Camilla Höög.

Efterfrågan på små sällskapsdjur ökade under pandemin. Det är alla djurbutiker vi talat med överens om. Över tid går det också trender i vad folk vill ha.

– Vissa år är reptiler mer inne, ett annat år fåglar. Något år ska ”alla” ha råttor. Jag tror att det beror på vad grannens barn får för djur, säger Catrin Tocklin.

– Vi har inte fler arter nu än förr. Snarare har det minskat lite, till exempel har vi inte längre de mest udda och svårskötta reptilerna och fåglarna, säger Catrin Tocklin.

Att ge kunder korrekt information om vad djuren behöver är en viktig del av att arbeta i butik. Djurskyddet Ungdom har under hösten och vintern drivit Projekt Djuraffärer, där de granskat hur försäljning av kanin, hamster och råttor sker i ett antal djuraffärer.

– Vi anser att djur inte bör säljas i djuraffärer då det är enkelt att ”impulsköpa” ett djur. Även om burarna i de flesta fall såg rena ut och att storlekarna höll lagstiftning så känns det inte etiskt okej att sälja djur som

vilka andra saker som helst, skriver ordförande Thea Lempiäinen i sammanfattningen.

Resultatet av undersökningen, som utförts genom att Djurskyddet Ungdom ställt frågor i butiker, beskriver de så här:

”Personalen i butikerna har viss kunskap om djuren och kan i de flesta fall hjälpa till med korrekt information om vad djuren behöver. Däremot anser vi inte att personalen i butikerna har koll på lagar kring burstorlekar, utan tyckte att det som finns i affären bör vara godkända. Detta trots att olika djur behöver olika storlekar och att de flesta burar enbart är märkta som ’smådjursbur’. Men burarna som granskats är godkända enligt lagstiftning.

Guldhamstrarna som hölls i samma burar verkade vara från samma kull på samtliga ställen och visade ingen aggressivitet mot varandra.

I de flesta fall har burarna sett rena ut och alla djur har haft tillgång till vatten och mat.

I ett fall fanns inget hö hos kaninerna, personalen sa då att de inte hunnit fylla på detta ännu (en timme efter öppning).

I samma affär var även vattnet i ena

hamsterburen slut”, står det i rapporten, som fortsätter:

”I ett telefonsamtal med en personal angående bur för råttor frågade vi om det fanns någon mindre bur än den som personalen rekommenderade för att den inte skulle få plats hemma. Hen fick då som svar att det absolut finns mindre burar inne i butikerna och att det bara var att komma in och kika.”

Slutsatsen Djurskyddet Ungdom drar är:

”Vi anser trots att undersökningens svar var förvånansvärt positiva så bör vi underlätta för djurköpare genom att bidra med mer information. Ett alternativ skulle kunna vara att ta fram en ’köpa djur’-guide för unga djurköpare där man informerar om djurens naturliga beteenden och vad som krävs för att tillgodose dessa, både i burstorleksfrågan men även i sysselsättning och aktivering i och utanför buren. Samt att man i denna guide även uppmanar till att vända sig direkt till uppfödare i stället för att köpa djur från en butik”, skriver Djurskyddet Ungdom. ✕

”Inget djur är enkelt”

Hamstrar behöver gräva. Men det är inte alltid de ges möjlighet till det som sällskapsdjur, även om de hålls på ett sätt som följer lagstiftningen.

I det fria lever guldhamstern i Syrien. Den gräver gångar under jorden som kan vindla sig fram i mer än hundra meter. I Sverige hålls de flesta hamstrar i bur. För tre år sedan kartlade agronomen Sara Holmström för Djurskyddet Sveriges räkning de burar som kan köpas på svenska marknaden, både i zoobutiker och via nätet, och om de uppfyllde de lagstadgade krav som förordningen kräver.

Svaret blev: ja. Burarna höll måtten inför lagen, men knappast ändå inför de behov som hamstrarna, kaninerna eller marsvinen har.

– Baserat på vetenskapliga fakta konstateras att storleken på burarna inte i närheten liknar deras naturliga miljö, men med berikning och en sådan stor bur som möjligt går det att skapa en mer positiv levnadsmiljö samt förbättra välfärden för sällskapsdjur, konstaterade hon.

I det fria är avståndet mellan hamsterhålorna 118 meter och längden på tunnarna uppmätts till som minst 199,5 meter och djupet till 64,8 meter. Förekomsten, frekvensen och tiden, av beteendet när hamstrar gnager på burgallret är ett sätt

att mäta guldhamstrars välfärd och tyder på att de vill ut ur buren för att utforska, skriver Sara Holmström och hänvisar till en studie från 1998 som leddes av Würbel. I Sverige ska kortsidan på en guldhamsterbur vara minst 0,25 meter, enligt föreskriften L80, och en dvärghamsterbur 0,20 meter. Guldhamstern ska ha minst 0,12 kvm yta och dvärghamstern 0,09 kvm.

– Hamstrarna vill gräva och bo under jord, men det finns inget krav på det i djurskyddslagstiftningen, så det är tyvärr inget som de som har hamster måste ge den, berättar Anna-Maria Svedberg, etolog.

På sin hemsida Etologica skriver hon att hamstrar i det fria har olika hålor, en för att lagra mat, en för att sova, en för att föda ungar. Hon tror att många stereotypa beteenden hos hamstern i dag ses som normala hamsterbeteenden eftersom så många hamstrar utför dem.

– Till exempel att gnaga på gallret, klättra i taket och ramla ned, springa i hjulet flera timmar – allt det beror ju i grund och botten på att de är understimulerade och inte kan utföra sina naturliga beteenden

som att gräva, förklarar Anna-Maria Svedberg.

Nyligen gick den internationella djurrättsorganisationen Peta ut med uppmaningen att genast sluta se hamstern som ett ”bra förstagångsdjur”. Det ger helt fel signaler, inga djur är förstagångsdjur, alla djur ska ses utifrån sitt eget värde. Hamstern är dessutom inte ett enkelt djur på något sätt, tvärtom.

– Ja, det är tråkigt att hamstrar ses som enkla djur och bra förstagångsdjur. De hålls ofta i tråkig, men laglig, miljö på djuraffärer. Det är små burar, lite strö och ingen berikning, som familjerna som köper dem, ofta tar efter. Hamstern är nattaktiv vilket inte passar med barnen som gärna håller på med hamstern under dagen. Många hamstrar kan också bitas när de hanteras och då får de troligen sitta kvar i sin bur då barnen blir rädda för dem. Det finns nog inget djur som är enkelt, och det behövs alltid att de vuxna är intresserade och engagerade i djurets välfärd, betonar Anna-Maria Svedberg.

Hamstrar, liksom marsvin, reptiler, fåglar och andra gnagare betraktas som exotiska

djur inom veterinärvärlden. Djurslag som veterinärbildningen endast snuddar vid.

– Få veterinärer är specialiserade på små exotiska sällskapsdjur, där har vi etologer ofta större kunskap som behöver delas med djurägarna. Det är ju stor skillnad inom djurgrupperna, exempelvis har dvärghamstrar och gulldhamstrar olika behov, säger Anna-Maria Svedberg.

Inga djur är burdjur. En kanin ska kunna skutta, gräva och resa sig. En fågel ska kunna flyga och söka föda. En råtta ska kunna klättra. De kraven ställer Djurskyddet Sverige.

– Långt ifrån alla djur hålls ju som de bör för att kunna utöva sina naturliga beteenden. Att burmåttan i föreskriften L80 verkligen är minimimått och är långt ifrån vad som kan rekommenderas för att ett djur faktiskt ska ha ett bra liv, det måste alla veta! säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

I den rundringning som Tidningen Djurskyddet gjort till zoobutiker som säljer levande djur framgår att det varierar mellan något dygn till ett halvår hur länge

djuren stannar i butiken. Vad händer med djur som inte blir sålda?

– Det händer att en enstaka kanin ”blir över”. Då brukar vi göra ett bra paketpris med kanin, bur och utrustning och då säljs den. Men vi har ingen tidsgräns för hur länge djuren får leva om de inte blir sålda – det behövs helt enkelt inte. Just nu har vi några halsbandsparakiter som varit här i ett halvår, vilket är ovanligt länge. Men de är ju långlivade och blir 15–20 år så det är ingen stress med att sälja dem. De får sitta kvar, säger Catrin Tocklin, CRT Zoo.

Var djuren som säljs i butik kommer ifrån innan de hamnar i butik skiftar. Vissa butiker har enbart djur som kommer från privata uppfödare medan andra köper in från grossistfirmor. Några köper in en del djur privat och en del från grossistfirmor.

Djuren som kommer från grossister kan sällan spåras längre tillbaka än till grossisten. På frågan: Vet ni vilket land en enskild fisk, hamster eller reptil kommer ifrån svarar en butiksansvarig ”bara om vi köpt dem privat” och en annan berättar att förutom CITES-listade djur, som har papper från uppfödaren, så kan butiken följa djuret

tillbaka till steget innan de kom till butik.

Redaktionen har kontaktat en grossistfirma för att göra ett reportage, men fick svaret att de inte tar emot besök på plats och att cirka 99 procent av det som säljs är tillbehör och inte så många levande djur längre. En telefonintervju om var de djur grossisten levererar kommer från, hur transporter och uppfödningen sker har inte heller varit möjlig att göra innan denna tidnings pressläggning.

Hamstersällskapets ordförande Sara Lekehag Nygren anser att kunskapen om vad hamstrarna behöver har ökat hos ägarna.

– De flesta har lärt sig att undvika saltsten och hamstervadd som många butiker gärna säljer för att tjäna en slant. En hamster får i sig tillräckligt med salt i sin mat och hamstervadd tvinnar sig lätt och kan göra så att djuret fastnar och skadar sig, berättar hon.

– Gallerburar är fortfarande någorlunda vanligt, tyvärr. Höga burar är också ett problem. Hamstrar har ingen höjdcänsla och kan bara släppa taget och falla ner. Burar bör inte vara högre än 20 cm från tak till ströbotten. ✕

Att sälja eller inte sälja levande djur i butik

Impulsköp. Signal om att djur är en vara. Djur som sitter exponerade i burar. De tre vanligaste argumenten mot att djur säljs i butiker. Men vad talar för att sälja levande djur i butik? Vi frågade Zoorf.

Vi ber Zoorf, Zoobranschens riksförbund, att lista fördelarna med att sälja djur i butik. Svaret kommer snabbt från deras sekreterare.

– Det är en kontrollerad miljö, såväl av myndigheter (länsstyrelsen och Jordbruksverket) som av besökare, kunder och djurintresserad personal, säger Gabriella Ekström.

Någon i butiken måste ha utbildning. Lagkrav på att personalen ska ge skötselråd och upplysa om rätt storlek på burar, annars kanske kunden köper en begagnad bur i fel storlek, lyfter hon också fram.

– Personalen kan erbjuda allt kunden behöver och är med i processen kring att skaffa tillbehör, som foder och berikning. Vi har bra koll på lagar och regler, till exempel CITES, till skillnad från handel på nätet.

– Många i branschen har jobbat 20, 30, 40 år och har stor kunskap och erfarenhet av de djur de säljer. Djuren kontrolleras varje dag av erfaren personal och butiken finns kvar, går att återvända till dag efter dag för frågor och uppföljning.

Vilka nackdelar ser ni?

– Det krävs pondus att säga nej till en kund. Det är lätt om du haft butik i tjugo

år, svårare om du jobbar din första månad. Du måste säkerställa att kunden tillgodo gör sig all information du lämnar, och att de förstår att det är deras framtida ansvar att utbilda sig och lära sig så mycket som möjligt om sitt husdjur. En del köpare kan tycka att det ligger enbart på butiken att förmedla information, men inte på dem att säkerställa att de förstått.

– Det kan bli konflikter där en butik faktiskt har sagt nej, och då tar kunden till sociala medier för att hämnas eller för att få något slags upprättelse.

Men att en stressad barnfamilj slinker in och spontanköper en kanin utan att ha satt sig in i djurets behov?

– Spontaniteten kan nog vara minst lika stor om man scollar på mobilen en kväll och ser ett sött djur som säljes. Där har ju privatsäljaren oftast inte andra alternativ att erbjuda. Personal har rätt att neka, men vi tror samtidigt att de allra flesta, med korrekt information och rätt förberedelse, kan klara av att ha ett husdjur. Jag tror att utbildad personal som är van att möta djurköpare och djurägare klarar av att se behov och förutsättningar och rådgöra därifrån.

– Det är även ganska kostsamt att köpa ett djur med alla tillbehör som de bör ha,

så jag vet inte om det lockar till impulsköp.

I fjol slutade den sista Arken Zoobutiken att sälja levande djur i butik. Ännu kan fiskar, reptiler, fåglar, gnagare och kaniner köpas i en del av de hundratals zoobutiker som finns i landet, även om att sälja levande djur i butik är en vikande trend.

– Det är inte lönsamt att sälja ett levande djur. De som gör det gör det, tro det eller ej, inte för pengar, utan av intresse. De vill ha en överblick över hela processen, för att djur är deras passion och för att de blir glada av att dela det intresset med sina kunder. Räkna man rent krasst på det så är det mer lönsamt att inte sälja djuren.

– Sedan finns det också en, i våra ögon felaktig, inställning hos en del som tycker att man inte ska sälja djur och som automatiskt drar parallellen att privat är bra medan butik är dåligt, utan att man bryter ned det i sina beståndsdelar och ser till erfarenhet och utbildning. Man ser ju aldrig i nyheterna att länsstyrelsen måste beslagta alla djur i en legal butik med tillstånd efter att man har hittat omfattande djurplågeri, – detta skulle i så fall ha stoppats betydligt tidigare. Däremot kommer det rapporter om privatpersoner som kontrollerats och där problem hittats, dessa kan fortgå länge och

växa sig större just för att de inte kontrolleras. Vi i branschen vill bli kontrollerade, vi välkomnar länsstyrelsen och vi visar vår djurhållning för våra kunder varje dag!

Hon tycker att diskussionen blir skev när butik och privat ställs mot varandra.

– Det enda vi tycker är viktigt är om man gör det med kompetens och kunskap eller inte. Det finns privatpersoner som är jätteduktiga på djuren som de föder upp. Likväl finns butiker som är experter på det de gör. Finns det någon butik i landet som säljer djur utan att ha kompetens för det, så ska ansvariga myndigheter fånga upp det. Vi kan bistå med råd och stöttning för de som är medlemmar hos Zoorf.

Vilka är då de största djurvälstånds- och djurskyddsproblemen för de små sällskapsdjuren enligt er?

– Att det finns en utbredd uppfattning att det är bättre att köpa privat än i butik. Privat är inte en titel. Det betyder bara att det är helt oreglerat. Du kan ha tur och hitta en jättebra uppfödare, men det är bara att titta på annonssidor så ser man alla olagliga burar, djur utan korrekta papper, smugglade djur, för unga djur, vingklippta papegojor.

– Köpare måste också ta ett större ansvar, det är även upp till dem att läsa på och lära

sig. Det går inte att köpa smugglade djur man bara sett i en gullig annons och tro att man inte har något ansvar utöver det, säger Gabriella Ekström, som de senaste åren arbetat för att annonssajterna ska ta större ansvar.

– En ständig kamp! Vi vill både att de ska skriva ut burmått och vilken art en viss sköldpadda är som lagts upp till försäljning. Det ska inte bara gå att, som alltför ofta sker i dag, skriva "Liten söt sköldpadda säljes". Jag anmäler direkt. Tidigare tog Blocket ner annonsen, nu har de bett mig att anmäla till länsstyrelsen så får de höra av sig. Det blir en väldig omväg. Det borde finnas en spärr som gör att det aldrig kan läggas upp en sådan annons.

Inom djurhemsgruppen, som består av flera organisationer och djurhem, arbetar Zoorf tillsammans med de andra medlemmarna för att Blocket ska ha en flik som automatiskt öppnas bredvid annonser om burar där minimimått för respektive art står.

– Det ska inte bara kunna stå "stor papegojbur", säger Gabriella Ekström.

Hur ställer sig då Djurskyddet Sverige till att sälja levande djur i butik? Deras principprogram utgår från djurskydds-

Gabriella Ekström.

perspektivet: Vad är bäst för djuren?

I avsnittet som handlar om köp av små sällskapsdjur är första kravet att köparen bör ha relevanta kunskaper om djurslaget.

Kanske skulle någon form av digital utbildning om djuret som personen vill köpa behöva genomgå innan personen får köpa?

De två andra kraven är att det inte ska vara möjligt att köpa djur direkt i zoobutik, utan köpet ska föregås av ett beställningsförfarande.

Det skulle kunna vara till hjälp för de i butik som inte har så lång erfarenhet och där det kan vara svårt att både ställa alla nödvändiga frågor till kunden, bedöma svaren, pedagogiskt förklara vad djuret i fråga behöver och dessutom kunna säga nej till en kund som förväntat sig att sponstänka ett djur på väg hem.

– Någon form av ansökningsförfarande tror vi verkligen hade kunnat vara ett sätt att få till mer genomtänkta köp som innebär att djuren får det bättre, säger Djurskyddet Sveriges sakkunniga Emma Brunberg. ✕

Djuren i terrarierna

Googla "Natural habitat". Undvik Facebookgrupper. Vänd er till en seriös djuraffär. Tre råd från en av landets mest respekterade reptilhållare. Vi for till Magnus och Elisabeth Forsbergs zoobutik Herpers Choise i utkanten av Uppsala.

Glasrutorna till terrarierna är precis putsade när vi anländer till Herpers Choise en tidig februariettermiddag. Varje dag går samma procedur igenom av Magnus, hans fru Elisabet, personalen och praktikanter.

– Vi frågar aldrig någon som vill arbeta här om de gillar djur, vi frågar: Gillar du att städa? För största delen av arbetet handlar om att hålla rent.

Bottenmaterialet i terrarierna byts, foderhållarna rengörs. Många smittor kan hindras att uppstå och spridas genom att hålla rent.

– Sen är detta en butik och vi vill såklart att kunderna ska tycka det ser fräscht ut. De ska ju kunna se djuren, säger Magnus Forsberg och ger en Jemenkameleont dagens lunch. Med snabba steg och lång tunga fångar den en gul skalbagge.

Bredvid kameleonten finns skäggagamterrariet. Ovanför det står två foton. Det ena föreställer den öken de ursprungligen kom ifrån. Det andra klinkers och tidningspapper.

– Det finns många underliga idéer om hur ökenlevande arter ska hållas. Myter som frodas i Facebookgrupper.

En är att de absolut inte får ha sand som bottenmaterial, då kan de äta upp den och dö av förstoppning. I stället rekommenderas klinkers och tidningspapper.

– Men hur tror man att de lever i det fria? I öknen finns sällan klinkers. Det bästa råd jag ger alla som vill ha reptiler är att googla "Natural habitat" och sedan reptilens art. Titta på bilderna, läs på om klimatet, säger Magnus Forsberg och fortsätter:

– Det de inte fattar är att sanden fyller flera funktioner. Precis som hos fåglar, får de i sig lite när de käkar, det rensar tarmarna från parasiter. En del mineraler kan de ta upp den vägen. Har du fel ljus och fel foder då kan djuret försöka kompensera det med att käka sand, men då är det inte sanden som är problemet utan hur du sköter djuren.

Dessutom är det olagligt att inte ha sand till grävande djur.

– Det är samma med badning! Skäggagamer ska badas en gång i veckan, skriver de. Googla på hur de lever i naturen och

berätta sen hur ofta de badar? Anledningen till att de skulle behöva bada är att de inte har en fuktig grotta att gå in i, utan terrariet är snustorr.

I butiken finns 175 terrarier. Reptiler, axolotler, ägg som snart ska kläckas, sköldpaddor och ormar samsas i lokalen. I varsitt rum hålls fåglarna, undulater, finkar och kakaduor, och i ett annat kaniner, marsvin och hamstrar.

– Vi har praktikanter här från naturbruksgymnasier och nu när flera zooaffärer slutat sälja levande djur i butik så har vi tagit in fåglar och gnagare för att erbjuda praktik åt eleverna, säger Magnus Forsberg och öppnar dörren till gnagarnas rum.

– Ingen av dem ute, de sover. Då går vi igen, konstaterar han.

De tar bara in djur från uppfödare som de själva har besökt och de djur som importeras åker han ofta själv ner och hämtar.

Senaste turen var till Tyskland innan pandemin. I tullen stoppades han.

– Då uppstod ett av de problem som finns vad gäller reptiler och ormar, en

Leguanen, urtidsdjur med rakbladsvassa tänder, "urmysig och kelig" säger Magnus.

enorm okunskap, säger han.

Tulltjänstemannen kallade in honom i ett rum, i rummet bredvid tog de in burarna med djuren i och efter två timmar fick han komma ut.

– Då ser jag på en bänk alla djuren uppradade. Alla papper var i ordning och den här gången hade jag inga giftiga djur men tänk om det varit det? Man kan inte bara öppna och ta ut en orm hur som helst. Särskilt inte när man inte har en aning om vad det är för djur.

I ett hörn av butiken finns ett bibliotek med herpetologilitteratur, läran om groddjur och kräldjur. Inte sällan besöks det av veterinärstudenter.

– Veterinärutbildningen har knappt någon undervisning om ödlor eller ormar, trots att det finns så många som har dem som sällskapsdjur. Jag lånar gärna ut eller beställer hem böcker till intresserade veterinärstudenter.

De som i sin yrkesutövning senare kommer att ägna sig åt ödlor och ormar har oftast varit intresserade redan som unga.

– Som jag! Jag var tolv när jag fick min första reptil. Läste allt jag kom över.

Djurskyddsinspektörer kontaktar g ofta honom för råd.

– Länsstyrelsen ringer hit titt som tätt och ställer frågor. Allt från "Behöver en vattensköldpadda en vattenskål på landsdelen så att den kan dricka?" till hjälp att artbestämma en ödla. Det är ju jättesvårt, jag förstår det, det är ju 5000 arter som alla har specifika krav. Det går inte att lära sig allt. Det är omöjligt.

Han utbildar gärna och ofta blivande djurskyddsinspektörer och är med i flera samverkansgrupper med myndigheter.

– Problemen med de här djuren är inte att det inte finns bra regelverk. Utan att reglerna för B-listade djur och djur som inte är listade tyvärr bara gäller näringsverksamheter, inte privatpersoner. Så de kan sälja bäst de vill, utan redovisningstvång.

A-listade djur på CITES-listan är utrotningshotade och kräver intyg att föra in i Sverige. B-listade är inte utrotningshotade, men riskerar att bli det. De kräver tillstånd från uppfödaren.

– Vi med verksamhet ska redovisa vem

djuret är köpt av, telefonnummer till den personen. Alldeles före pandemin var jag nere på ett möte med Tullverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna där de ville göra om reglerna så att de även gäller privatpersoner, om man inte bara sålde ett enstaka djur om året.

Men ändringarna infördes aldrig. Dessutom togs kravet på att en person max fick föra in fem olistade djur bort.

– Så i stället för att skärpa regelverken tas reglerna bort. Nu kan vem som helst åka ner och hämta djur. Av alla reptiler som säljs i Sverige så tror jag att fem procent säljs i butiker. Resten är privat.

Den stora handeln sker via privatpersoner som i praktiken har rena näringsverksamheter, men som inte är registrerade, berättar han.

– Ingen skatt, ingen moms, ingen registrering. Det är jättesvårt att komma åt. Två har åkt fast det senaste året, där det förekom allvarligt djurplågeri och brott mot artskyddsförordningen. Även om lidandet hos djuren är enormt så tror jag att det mest effektiva sättet att få bukt med det är att Skatteverket går in och granskar,

att man fokuserar på det ekonomiska, djurskyddsdelen har så lågt straffvärde att det inte blir effektivt.

– Ingen seriös aktör i Sverige är ju intresserad av att köpa från de som handlar med smuggeldjur.

Det går trender i reptilvärlden. Minecraft skapade nyligen ett spel där en axolotl har huvudrollen. Nu har efterfrågan på dessa små salamandrar ökat enormt.

– När jag började på 1970-talet med geckos, då var vi som höll på med detta muppar, lite nördiga och födde upp själva. Nu är minst 70 procent barnfamiljer som på grund av allergi inte kan ha pälsdjur, men barnen vill ha ett husdjur, då blir det en ödla eller groda. De har också ett helt annat tänk, de försäkrar djuret, och blir det sjukt går de till veterinären.

Varje vecka avråder han kunder från köp.

– Det blir sura miner, men det skiter jag i. Folk som ska köpa djur som present. Vet personen om att den ska få ett djur? Nej. Men då får du nog komma tillbaka med personen när han vet och om han vill. Och så de som frågar vad jag tycker de ska köpa. Du får gå hem och läsa på och se vilket djur som du skulle passa till.

Han tar ofta med dem som vill ha en liten landsköldpadda på en vandring till de stora hagarna i andra änden av butiken.

– Där finns de vuxna. De kan väga upp till 63 kilo, behöver minst 8 kvadratmeter och är ett åtagande för livet. Det är bra att kunna visa. Samma med ormarna, en liten unge blir 5 meter som vuxen. Alla vill ha ungar och en vanlig miss är att köpa ett jättelitet terrarium. Men ormen blir ju fem meter som stor, ska du inte köpa ett rejält terrarium direkt? Nä, då kanske den inte hittar maten, svarar de. Men i naturen hittar de ju mat, och naturen är ju rätt stor, säger jag då.

Fast är det inte stor skillnad på en orm som kan röra sig fritt i det vilda och en orm som lever i ett terrarium?

– Inte om vi ger dem de förutsättningar de behöver. Därför är det så viktigt att man förstår vad det är för djur man köper. Jag anser att det är djuraffärens ansvar att se till så att den som vill köpa ett djur klarar det.

Reptiler är inga lätta djur. De kräver rätt foder, belysning, temperaturer, fuktighet och dygnsrytm.

– Här måste vi i butik ta stort ansvar. Det kan vara en förälder som kommer in och säger att nu är mina barn tolv år och jag skulle vilja ge dem en leopardgecko. Då måste jag berätta att leopardgeckon är

Jemenkameleont. I det fria lever den på Arabiska halvön och kan bli fem år.

En ung klipp-pytonorm. Den blir fem meter som vuxen.

nattaktiv och när barnen kommer hem ligger de och sover. Är du tolv år och har en ödla så vill du ju på något sätt interagera med den. Men det är viktigt att få med sig att vi inte ska väcka och störa djur, utan agera tillsammans med dem. Och så är det ju för guldhamstrar och andra smådjur också.

Magnus och Elisabeth Forsberg har en katt hemma, inga reptiler längre. De brukar ha en monter på Sweden International Horse show. I montern ligger en matta och bortre kanten kallar han "mammakanten".

– Där står de som är rädda för ormar. Sista en kvinna att hon verkligen inte förstår hur sådana djur kan få vara husdjur, "livsfarliga, sprutar gift och bits". Detta under en show med ett av de djur som orsakar mest skador av alla djur, hästar. Ingen har dödats av en tropisk orm i Sverige, men väldigt många skadas ju illa av hästar.

Vilka djur ska vi då ha som husdjur? Det handlar om kunskap och att hålla djuren på rätt sätt, betonar han.

– Titta på giftormar, 99,9 procent av alla som håller på med giftormar är super-seriösa. Sen finns en liten klick som använ-

der djuren som penisförlängare, som tycker det är häftigt, och det är tyvärr de här personerna du ser, de som ställer till det.

– Sen är det svårt med förbud. Säg att man förbjuder giftormar. Ingen ska ju inbilla sig att en kille som hållit på med giftormar i 40 år slutar med det bara för att någon säger att det är förbjudet. Det som händer är att han går helt under jorden och fortsätter. Då har myndigheten ingen kontroll överhuvud taget, konstaterar Magnus Forsberg.

När han var åtta år skjutsade hans föräldrar ut honom i skogen för att leta huggorm. Sedan har det fortsatt. Han födde upp daggeckos, praktiserade i zootutiker i Stockholm och har sedan dess hållit tusentals utbildningar, tagit fram avelsdjur för den utrotningshotade ödlearten Phelsuma klemmeri och skrivit mängder med fackartiklar.

– De flesta som sysslar med reptiler och ormar är måna om sina djur, och man ska inte ta för givet att alla som håller på med dessa djur är smugglare, så är det absolut inte. De står med enorma kunskaper och många är inblandade i avelsprojekt med hotade arter, säger han. ✕

Smådjur kommer ofta för sent under vård

Infektioner, trauman och parasiter är några av de vanligaste veterinärmedicinska besvär smådjursveterinären möter.

Ylva Brisman, Mälaren Smådjursklinik, är en av få veterinärer som är specialiserad på de små sällskapsdjuren, alltså reptiler, kaniner, gnagare och fåglar, den grupp som kallas exotics. Vilka är de vanligaste besvär hamstrar, kaniner och marsvin drabbas av?

– Det allra vanligaste problemet är att problemet inte syns, säger hon.

– Det handlar om bytesdjur och för dem är det livsviktigt att dölja sina svagheter.

Det gör att det kan vara svårt att upptäcka skador och sjukdomar och det är vanligt att djuren kommer under vård för sent.

– Det är en knepig situation och kan vara svårt att få ägaren att förstå hur sjukt djuret är då ”den äter, dricker och gör ifrån sig som vanligt”.

Till skillnad från många andra djurslag

Ylva Brisman.

är det inget mått på sjukdomsläget.

– Tecken som kan tyda på att allt inte står rätt till är minskad aktivitet, ändrat tuggmönster eller mer selektivt ätande, missljud av olika slag samt ökad eller minskad törst.

Ylva Brisman rekommenderar alla ägare att läsa på om vad som är lämplig föda. Hon är irriterad över hur tillverkare och handel vilseleder välmenande djurägare.

– Handeln översvämmas av olika foder, tillskott och godis. Det mesta är onödigt och kan till och med vara skadligt.

– Marsvinen ska ha ett bra hö som bas-

föda och tillskott av C-vitamin som kan ges i form av färska grönsaker.

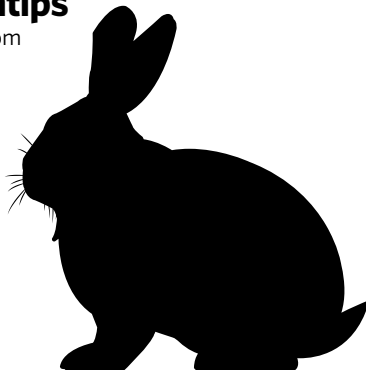
Kaninens tänder växer ständigt.

– Om en kanin inte äter sitt hö med god aptit eller äter väldigt långsamt är det hög tid att kontrollera munnen. Tandproblem beroende på dåligt slitage är plågsamma och tyvärr mycket vanliga på grund av felaktig utfodring, säger Ylva Brisman, som avråder från gnagarblandningar i form av pellets och müsli, samt söta fröstänger till kaniner och marsvin.

– Oavsett vad marknadsföringen säger så tillför dessa produkter ingenting, tvärtom. Djuren blir lätt bekväma och väljer pellets eller sötsaker i stället för att använda sina tänder till att mala hö. ✕

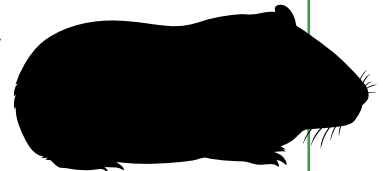
Veterinärens kanintips

- Kutterspån är inte lämpligt som strömaterial. Det kan orsaka öronproblem, speciellt hos vädurskaniner. En bädd av halm är bra.
- Vaccinera mot virussjukdomarna Myxomatosa och RVHD (Rabbit Viral Hemorrhagic Disease), som även kallas kaninpest. Viktigt att vaccinera mot både typ 1 och typ 2. Sjukdomen sprids via vilda kaniner.
- Undvik snabba foderbyten mellan vinterfodret hö och sommarfodret gräs/maskrosblad. Det kan orsaka diarré.
- Hantera kaniner varsamt. Skelettskador uppstår lätt om kaninen kränger sig ur ett mänskligt famntag.

Veterinärens marsvinstips

- Låt inte marsvin bo ihop med kaniner. Kaniner bär på en bakterie i näshålan som kan göra att marsvinen drabbas av lunginflammation.
- Utfodra med hö och en rik variation av grönsaker då marsvin är beroende av C-vitamin. Brist på C-vitamin kan visa sig i ledsmärta och svullna leder.
- Låt dem inte äta ”gnagargodis”.

Veterinärens hamsterråd

- Ha inte bomull, vadd eller annat material som innehåller trådar som bädd. Hamstern kan lätt sno in sig i trådarna och skadas. Ett tjockt lager spån, papperspellets eller tidningsremsor fungerar.
- Ha ett säkert solitt springhjul, ej i gallerutförande.
- Låt hamstern leva som allätare med varierad kost och ha material, som grenar eller träklossar, att gnaga på.

Kaniner överges vid vägar och i skogar

Djurskyddet Västerbotten tog emot fler kaniner och marsvin än någonsin i fjol. Deras smådjursansvariga uppmanar alla som vill ha smådjur att läsa på.

– Känner ni att ni klarar det: Ta hand om en omplaceringskanin!

”Jag är ärligt så otroligt trött på att folk bara slänger ut sina kaniner överallt” skrev Lotta på Lottas kaniner som utsetts till Årets Djurvän i Skåne av Djurskyddet Snapphanen. Efter ett år med enormt många övergivna och vanvårdade kaniner röt hon ifrån på sin Facebooksida. Flera andra smådjursrådgivare har samma erfarenheter. Smådjurschansen hjälpte bland annat 320 kaniner, 8 råttor och 1 gerbil 2021. De senaste två åren har flera larm från olika orter i Sverige kommit om att övergivna smådjur hittats. Johanna H Sjöstedt är smådjursansvarig hos Djurskyddet Västerbotten

– Vi har haft en jätteökning av kaniner som hittats ute här i Umeå.

Det är svårt att veta exakt vad som ligger bakom. Det går ju inte att fråga personerna som dumpat dem, ägaren ger sig av så snart hon eller han övergett sina djur.

– Men jag har svårt att se att det är en slump att så många överges nu. Jag tror att det i vissa fall hänger ihop med att en del köpte kaniner i början av pandemin, utan att tänka igenom vad det innebär att ha

kaniner. När man ändå arbetade hemma så passade ju många på att köpa djur.

I september fick Djurskyddet Västerbotten in sammanlagt 25 kaniner. Ett tragiskt månadsrekord. 15 var ungar. En av de övergivna kaninerna var dräktig och födde senare sex ungar.

– Folk som hittat dem kontaktade oss. Den första kullen, tio ungar och modern, hade dumpats i ett dike. Veckan innan hittades fem kaniner gömda en bit ifrån en skogsstig. En kartong med burar och material låg bredvid.

Båda kaninkullarna var jättesaser.

– Det var världens chock att se dem. Pälsen var bortfränt på magen av allt urin de tvingats ligga i. En kanin, Bella, var i sämst skick av dem alla. Jag ville kunna hålla koll på henne själv, så jag tog med henne hem till mitt kök. Varje ben i skelettet kändes. Jag trodde inte hon skulle överleva. En framtass var bruten och den andra verkade hon ha ont i. Den ena baktassen bestod av ett öppet köttår, ett trycksår.

– Tassen hade svullnat upp så den var

dubbelt så stor som den skulle vara. Hon hade svårt att gå, ingen energi alls.

Johanna tog Bella till en veterinär.

– Jag var helt inställd på beskedet att enda utvägen var att avliva. Men veterinären bedömde att det skulle gå att behandla trycksåret och att kroppen skulle läka. Tassarna visade sig vara gamla skador som läkt fel, så det såg ut att vara brutet men var läkt och hon hade inte ont. Veterinären sa att när hon fått i sig mer näring och blivit starkare skulle hon kunna röra sig fritt igen.

En grind sattes upp i dörröppningen till köket så att inte hennes andra kanin Cooter skulle hoppa in.

– Bella låg mest och vilade, ibland åt hon. Tur i uturen var att hon var så svag i början att hon inte satte ner baktassen, så trycksåret läkte mycket fort när det fick syre.

Såret hade kommit då Bella fått ligga i kiss, pälsen frätts bort och huden hade skadats.

– Troligtvis har de bott smutsigt innan

POLISMÄSTARENS MARSVINSPASSION

Snälla. Sociala. Keliga. Dessutom visslar de när hon öppnar kylskåpet! Några av skälen till att Carin Götblad tycker så mycket om marsvin. Möt henne, Nala och Roger.

”Mitt första marsvin fick jag när jag var sju år och det blev en kärlek som bestod. Sedan dess har jag nästan alltid haft marsvin, med bara några kortare uppehåll.”

Det är Carin Götblad, polismästare vid NOA, polisens Nationella Operativa Avdelning, som berättar. Det fanns många andra djur också under Carins uppväxt, hästar, hundar, katter, men inte samtidigt.

– Mina djur är familjemedlemmar och då kan man inte ha många om man ska hinna bygga en relation, säger hon.

Det är marsvinen som behållit sin centrala plats i hennes hem. I dag är det Nala och Roger, två busiga ettåringar som huserar där. De har ett eget bo i form av en stor låda, men rör sig annars rätt fritt, särskilt sommartid då de gillar att promenera omkring i gräset. Vintertid blir det en stunds morgon- och kvällspromenad i lägenheten, men mest kel i Carins eller barnbarnens famn.

– Marsvin är snälla, sociala, renliga och mycket keliga. De är lättskötta och kan vara ensamma hela dagen när deras människor är på jobbet. Men då måste man hålla på med dem mycket morgon och kväll annars blir de inte tama. Som alla djur kräver de kärlek, uppmärksamhet och förstås mat. De har snabb ämnesomsättning och äter i stort sett hela tiden medan de är vakna.

Marsvin är betande djur. Hö är deras basföda, det kan vara upp till 80 procent av det de äter. Torrt väldoftande hö måste de ha rikligt av i boet. Till det får de grönsaker som komplement. Frukt och pellets får de

som godis. Det ska de inte äta för mycket av.

Carin Götblads marsvin har, som de flesta marsvin, ett favoritgodis; gurka. Och en liten last: de dricker gärna mjölk.

– Jag kommer ihåg att min mamma gav marsvinen mjölk redan på 60-talet. Sen är det såklart inte det naturliga för ett vuxet marsvin, men jag har aldrig varit med om att de mår dåligt av det och mina marsvin blir oftast väldigt gamla.

Det förra paret marsvin Carin Götblad hade blev åtta och ett halvt respektive sex och ett halvt år. De var mor och dotter. Hon har även haft ett som blev hela 13,5 år – Nils, ett teddymarsvin.

– Marsvin passar bra i familjer med barn, men det är viktigt att det alltid är en vuxen som har huvudansvaret för dem. Att skaffa marsvin för barnens skull och sedan överlåta hela ansvaret till dem, det går inte. Mina marsvin har jag skaffat för barnbarnens skull, men de bor hos mig och jag har ansvaret för dem.

– Barn behöver tidigt lära sig att djur är viktiga för människan, vi har ansvar för att alla arter har rätt att få finnas. Det finns egentligen inga skadedjur, understryker Carin Götblad, alla har sin roll i den ekologiska balansen, skadedjur blir de när det råder obalans och det är ofta människan som orsakar den. Senare forskning visar också

att djur vet och förstår mycket mer än vi tidigare har trott.

– Den finlandssvenska poeten Tua Forsström berörde djuren i sitt installationstal i Svenska Akademien. ”Djurens blickar oroar oss. Det är som om vi snuddade vid något hos oss själva, som ett genetiskt minne av en kontinent vi inte längre har tillträde till.” Den känslan upplever jag starkt, säger Carin Götblad.

– Marsvinen behöver vara minst två tillsammans, det är en insikt vi fått vi som lever med dem. Ett ensamt marsvin blir deppigt och kan dö i förtid. Det känns därför bra att lagen fastställer att marsvin bör leva minst två tillsammans.

Carin Götblad har innan hon utbildade sig till jurist och blev polischef arbetat i många år med barn och djurverksamhet på en kommunal fritidsgård. Det var jätteroligt, tyckte hon.

– Det finns så mycket bra man kan lära barn genom djur. Till exempel ansvar, empati, omvårdnad och samarbete.

– Det är viktigt att förhindra att barn börjar vara elaka mot djur; våld mot djur speglar allmänna våldstendenser i samhället. Att i god tid uppmärksamma och sätta stopp för sådant beteende har alltid varit viktigt för mig.

– Marsvin är mycket lättare att hantera än exempelvis råttor, som är intelligenta men fulla av

Carin Götblad och hennes marsvin Nala och Roger.

energi och kräver oerhört mycket av sina människor. För mig som har ett krävande arbete och är borta hela dagarna har det visat sig att marsvin är de perfekta husdjuren.

En intressant sida hos marsvin är också att de har ett ganska utvecklat språk med olika ljud för olika situationer. De kan exempelvis vissla glatt när deras ägare öppnar kylskåpet eller låta gnälliga när de är irriterade. Blir de rädda är de helt tysta. En naturlig reaktion hos bytesdjur; de blir som förstenede av rädsla, de har inga riktiga försvarsstrategier att ta till.

Marsvin kan råka ut för en del sjukdomar och då är det viktigt att snabbt kontakta veterinär eftersom sjukdomsförloppet kan utvecklas snabbt och de visar inte när de har ont. Om djuren är i drag kan de få lunginflammation. Tarmrubbingar, så kallad trumsjuka och problem med förvuxna tänder beror oftast på att de inte har tillräckligt med hö. Njursten/

urinsten har blivit allt vanligare åkomor under senare år.

Hon berättar att psykologisk forskning visar hur viktigt det är för människor, som upplever mycket ondska eller andra påfrestningar i sina jobb, att få snällhet och godhet i tillvaron och det kan umgänget med djur ge.

– Djur är intelligenta, kloka på ett annat sätt än vi människor och står så mycket närmare naturen. De har en hälsosam effekt på oss. Det har jag verkligen fått uppleva själv när det varit tufft på jobbet.

Som polischef har Carin Götblad särskilt engagerat sig för att stötta samhällets mest utsatta som inte har egna starka röster; djur, barn och gamla.

Hon har länge arbetat för bättre djurskyddsregler i Sverige. Som länspolismästare i Stockholms län införde hon särskilda djurpoliser, för detta fick hon Djurskyddet Sveriges hedersomnämning 2011. På webbtidningen publiceras i vår en längre intervju med henne. ✕

Carin Götblad

Som ung utbildade hon sig först till förskollärare, men sökte sig senare till juridiken. Under åren som länspolismästare i Stockholm och Stockholms län (2003–2012) införde hon djurskyddspoliser. 2015–2020 var hon chef för den nya ombildade storregionen Polisregion Mitt. 2012–14 arbetade hon som regeringens nationella samordnare mot våld i nära relationer. Den resulterade i en rad förslag på hur motverka den typen av våld. I dag är NOA hennes arbetsplats.

Carins råd till den som vill köpa marsvin:

Du kan köpa marsvin genom att kontakta Svenska marsvinsföreningen som har seriösa uppfödare runt om i landet, likaså finns det organisationer som hjälper till och omplaceras marsvin när ägarna inte kan ta hand om dem.